

Les nacions i les lleis només existeixen dins les nostres ments

written by Xavi Baulas | 6 de novembre de 2021

És habitual sentir tant els polítics com els periodistes parlar dels estats, de les nacions i de les lleis com si fossin fenòmens que van més enllà de la voluntat dels éssers humans, tals com les muntanyes o les tempestes. Certament, qualsevol de nosaltres pot passar un dia sencer entretenint-se amb programes que parlen de lleis, processos judicials, gestió d'impostos, conflictes de sobirania política, relacions entre països... i estar absolutament convençut que tot això és molt seriós.

I en part ho és. Però ho és perquè parla de les nostres expectatives de com hauria de ser el món i de la nostra confiança en la resta d'humans. És a dir, de la nostra psicologia, de la nostra ètica i del nostre benestar. Desgraciadament, a través del llenguatge es magnifiquen conceptes com "constitució" o "sanció", quan una "constitució" o una "multa" per si soles, no existeixen. No és possible sortir al carrer i observar constitucions, multes i lleis, identificar-les físicament. Com a molt, podem trobar-nos piles de papers en els quals hi ha textos escrits. Però la realitat que es descriu en tals textos no existeix a cap altre lloc, tal com succeeix amb les novel·les de ficció. Per tant, es podria afirmar que tant un estat, com una nació, com una llei són ficcions, d'acord amb els postulats d'intel·lectuals com el jurista Jorge Cagiao i l'historiador Yuval Noah Harari.

Harari a la seva obra *Sàpiens* expressa textualment que "els estats es fonamenten en mites nacionals comuns. Els sistemes judicials se sostenen sobre mites legals comuns. I tanmateix, cap d'aquestes coses existeix fora dels relats que la gent

s'inventa i s'expliquen els uns als altres. No hi ha déus a l'univers, no hi ha nacions, no hi ha diners, ni drets humans, ni lleis, ni justícia fora de la imaginació comuna dels éssers humans". Això no vol dir que calgui suprimir totes aquestes creences col·lectives; algunes, com els drets humans o determinades lleis, són actualment més necessàries que mai i eviten conductes cruels o lesives. Tanmateix, quan una d'aquestes ficcions es converteix en un problema perquè atempta contra altres ficcions o contra la realitat objectiva, aleshores, des d'un punt de vista ètic, sí que pot ser legítim modificar o suprimir les primeres.

L'únic que converteix les lleis i les nacions en una realitat és el fet que els ciutadans hi creguin de forma profunda. I es tracta d'una realitat mental, en cap cas física. Com pot ser que parlem d'una realitat mental? D'acord amb Harari, a diferència de la mentida, una realitat mental o imaginada és alguna cosa en la qual tots hi creuen, i mentre aquesta creença comunal persisteixi, la realitat imaginada exerceix una gran força en el món físic.

De manera similar ho exemplifica Michael Huemer, filòsof dels Estats Units, amb les situacions de teatralitat que imposa el dret processal en tot judici als països democràtics: "tota l'acció del procés (fent referència al judici) es va desenvolupant d'acord amb un ordre preestablert i minuciós. Un protocol funcional destinat a dirimir si un individu ha de ser o no castigat i quin ha de ser el càstig a aplicar no té cap necessitat pràctica de les formes anteriors; aquestes només obeeixen a la finalitat de ritualitzar el tràmit. Per què tanta cerimònia? Potser perquè l'estat considera pertinent dedicar una especial cura a aquesta situació per tal que l'ús que fa de la violència sigui presentat com a administració de justícia".

Així doncs, un dels principals problemes que impedeix que la gent desperti d'aquesta hipnosi de les ficcions nacionals i legals és la seva submissió al simbolisme i a l'estètica

practicada per les elits estatals, acompanyada de l'amenaça en última instància d'agressió física per part de les elits. I la resta de membres de la mateixa societat, creients de tals ficcions, veuen majoritàriament l'exercici d'aquesta violència o privació de llibertat com una conseqüència merescuda, és a dir, legítima.

És el cas d'Espanya. Com és sabut, la unitat d'Espanya és la base irreductible de tot el dret de l'Estat espanyol. Però com s'ha dit anteriorment, ni el dret, ni Espanya, ni la seva unitat, ni l'Estat, existeixen per si sols. Són convencions que tenen incidència en el pla físic perquè un entramat de persones que creu fermament en aquestes convencions s'encarrega d'utilitzar la violència però també la propaganda política, basada en les emocions, els símbols i en el relat per mantenir intactes tals fantasies.

Per tant, si Espanya volgués convertir-se de cop en una república federal, podria fer-ho. Ningú ni res no li ho impedeix, ja que la natura no ho impedeix. Només ho dificulta la manca de voluntat política, que prové d'una ideologia determinada que és el nacionalisme espanyol fonamentat en l'existència d'un estat indissoluble, monolingüe i centralista. Aquesta idea, però, com s'ha dit, només existeix dins de les ments de milions de persones, és a dir, en la seva psicologia. És una preferència tan subjectiva com el gust per una religió o per una manera de salutar concreta. Això sí, fortament arrelada a una identitat que es vol mantenir estable de forma inconscient.

Així doncs, la integritat d'Espanya, igual que la de qualsevol altre país, no respon a un criteri objectiu ni geogràfic, sinó simplement a la perpetuació d'aquesta creença com quelcom independent de la voluntat dels éssers humans. Moltes d'aquestes ficcions continuaran sent lesives per a la vida en comunitat si no provenen de l'ètica i del respecte als projectes diferents dels nostres.